



Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MICHALA BOBKA
přednesené dne 13. července 2017¹

Věc C-194/16

**Bolagsupplysningen OÜ
Ingrid Ilsjan
proti
Svensk Handel AB**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Riigikohus (Nejvyšší soud, Estonsko)]

„Nařízení č. 1215/2012 – Příslušnost ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti – Zveřejnění informací na internetu – Osobnostní práva právnické osoby – Středisko zájmů – Povinnost k odstranění a opravě informací v jiném členském státě – Žaloba na náhradu škody“

Obsah

I. Úvod	2
II. Rozhodné právo	3
III. Skutkový stav, řízení a předběžné otázky	3
IV. Posouzení	5
A. Použitelnost „střediska zájmů“ jako kritéria pro určení soudní příslušnosti na právnické osoby ..	5
1. Úvod: vývoj judikatury (jak se výjimka stala pravidlem)	5
2. Osobnostní práva právnických osob	7
(a) Principiální odpověď	8
(b) Pragmatická odpověď	10
(c) Zacházet s právnickými osobami odlišně podle nařízení č. 1215/2012?	11
B. Mezinárodní soudní příslušnost v případě žalob na náhradu škody na osobnostních právech způsobenou informacemi zveřejněnými na internetu	13

¹ – Původní jazyk: angličtina.

1. Obtíže se zachováním „mozaikovitého“ přístupu v případě žalob týkajících se mimosmluvní odpovědnosti spojených s internetem	13
2. Užší alternativa	16
(a) Nově definovaný přezkum	16
(b) Lokalizace střediska zájmů.....	17
(c) Dílčí závěry	19
C. Soudní příslušnost pro soudní příkaz, kterým se nařizuje oprava a odstranění údajných škodlivých informací.....	20
V. Závěry	22

I. Úvod

1. Estonská společnost, která působí ve Švédsku, byla na internetových stránkách švédského svazu zaměstnavatelů zařazena na černou listinu pro údajné nekalé obchodní praktiky. Jak k tomu nevyhnutelně dochází v éře anonymního internetového hrdinství, všeobecně známého svým uhlazeným stylem, porozuměním a umírněností, na internetové stránce se objevila řada nepřátelských komentářů ze strany jejích čtenářů.

2. Estonská společnost podala u estonských soudů žalobu proti švédskému svazu. Tvrdila, že zveřejněné informace se negativně dotkly její cti, pověsti a dobrého jména. Domáhala se, aby estonské soudy nařídily švédskému svazu, aby opravil informace a odstranil komentáře ze svých internetových stránek. Domáhala se rovněž náhrady za údajnou škodu, která jí vznikla v důsledku informací a komentářů, které byly zveřejněny na internetu.

3. Riigikohus (Nejvyšší soud, Estonsko) má ohledně soudní příslušnosti estonských soudů v této věci pochybnosti. Obrátil se proto na Soudní dvůr v podstatě se třemi otázkami: zaprvé jsou estonské soudy příslušné k rozhodnutí o této žalobě na základě „střediska zájmů“ žalobkyně jakožto zvláštního kritéria pro určení místní soudní příslušnosti, které Soudní dvůr dříve použil pro fyzické osoby, ale doposud nikoliv pro osoby právnické? Pokud jsou příslušné, pak zadruhé, jak má být středisko zájmů právnické osoby určeno? Zatřetí, pokud by byla soudní příslušnost estonských soudů omezena na situace, kdy škoda vznikla v Estonsku, předkládající soud se táže, zda může nařídít švédskému svazu, aby opravil a odstranil předmětné informace.

4. Jsou zde dvě nové skutečnosti, které vedou Soudní dvůr k novému a možná kritičtějšmu pohledu na svoji předchozí judikaturu: *právnická osoba* (nikoliv fyzická osoba) se primárně domáhá *opravy a odstranění* informací zveřejněných na internetu (a pouze podpůrně náhrady údajné újmy způsobené na její pověsti). Tento faktický rámec vede k otázce, do jaké míry by mohla vzniknout potřeba aktualizovat zdánlivě vcelku velkorysá pravidla týkající se mezinárodní soudní příslušnosti dříve stanovená ve věci Shevill² s ohledem na pomluvu šířenou prostřednictvím tištěných sdělovacích prostředků, a poté rozšířená ve věci eDate³ na újmu způsobenou na pověsti fyzické osoby informacemi zveřejněnými na internetu.

2 – Rozsudek ze dne 7. března 1995, Shevill a další (C-68/93, EU:C:1995:61).

3 – Rozsudek ze dne 25. října 2011, eDate Advertising a další (C-509/09 a C-161/10, EU:C:2011:685).

II. Rozhodné právo

Narízení č. 1215/2012

5. Podle bodu odůvodnění 15 nařízení (EU) č. 1215/2012⁴ by měla být pravidla pro určení příslušnosti „vysoce předvídatelná a měla by vycházet ze zásady, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného“.

6. Dále podle bodu odůvodnění 16 „kromě místa bydliště žalovaného by měla existovat i jiná kritéria pro určení příslušnosti, založená na úzké vazbě mezi soudem a podanou žalobou nebo usnadňující řádný výkon spravedlnosti. Existence této úzké vazby by měla posílit právní jistotu a předejít možnosti, aby žalovaný byl žalován v řízení před soudem členského státu, jehož příslušnost nemohl rozumně předpokládat. To je důležité zejména ve sporech týkajících se mimosmluvních závazků, které vyplývají z porušení práva na soukromí a práv na ochranu osobnosti, včetně pomluvy“.

7. Obecné pravidlo, které upravuje mezinárodní příslušnost, je obsaženo v čl. 4 odst. 1, podle kterého „mohou být osoby, které mají bydliště v některém členském státě, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu“.

8. Podle čl. 5 odst. 1 téhož nařízení se lze od posledně uvedeného pravidla odchýlit pouze v případech stanovených v oddílech 2 až 7 kapitoly II.

9. Pro projednávanou věc je relevantní pravidlo v čl. 7 bodu 2 (obsažené v oddíle 2 kapitoly II nařízení č. 1215/2012). Ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti může být osoba, která má bydliště v některém členském státě, žalována v jiném členském státě „před soudem místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události“.

III. Skutkový stav, řízení a předběžné otázky

10. Bolagsupplysningen OÜ (dále jen „žalobkyně“) je společnost usazená v Tallinnu v Estonsku, která zjevně provozuje svou obchodní činnost převážně ve Švédsku. Ingrid Ilsjan je zaměstnankyní společnosti žalobkyně.

11. Svensk Handel AB je švédský svaz obchodu (dále jen „žalovaný“).

12. Žalovaný umístil žalobkyni na černou listinu, kterou vede na svých internetových stránkách, s poznámkou, že žalobkyně „provádí podvody a nekalé praktiky“. Na diskusním fóru těchto internetových stránek se v reakci na toto zařazení na černou listinu objevilo téměř 1000 komentářů, mezi nimi i přímé výzvy k násilí proti žalobkyni a jejím pracovníkům.

13. Dne 29. září 2015 podala žalobkyně a Ingrid Ilsjan žalobu proti žalovanému u Harju Maakohus (okresní soud, Harju, Estonsko) (dále jen „soud prvního stupně“). Žalobkyně a Ingrid Ilsjan se domáhaly, aby bylo žalovanému nařízeno opravit zveřejněné informace, které se týkají žalobkyně, a odstranit ze svých internetových stránek uvedené komentáře. Žalobkyně se rovněž domáhala náhrady za vzniklou majetkovou újmu, zejména ušlého zisku ve výši 56 634,99 eura. Ingrid Ilsjan se domáhala náhrady nemajetkové újmy, jejíž výši nechala na rozhodnutí soudu. Žalobkyně a Ingrid Ilsjan tvrdily, že jim v důsledku jednání žalovaného vznikla újma. Uvedly, že zveřejnění nesprávných informací poškodilo podnikání žalobkyně ve Švédsku.

4 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2012, L 351, s. 1).

14. Rozhodnutím ze dne 1. října 2015 soud prvního stupně žalobu zamítl. Rozhodl, že nebylo prokázáno, že újma byla způsobena v Estonsku. Proto nebyl příslušný k rozhodnutí na základě čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012. Informace a komentáře byly napsány ve švédštině, jazyku, kterému estonsky mluvící lidé bez překladu nerozumí. Navíc pokles obratu byl ve švédské měně, což značilo, že škoda byla skutečně způsobena ve Švédsku. Pouhá skutečnost, že internetové stránky byly přístupné v Estonsku, nemohla automaticky založit příslušnost estonských soudů.

15. Žalobkyně a Ingrid Ilsjan napadly toto rozhodnutí u Tallinna Ringkonnakohus (Odvolací soud, Tallinn, Estonsko). Dne 9. listopadu 2015 tento soud odvolání zamítl a potvrdil nedostatek mezinárodní soudní příslušnosti estonských soudů.

16. Další opravný prostředek byl podán proti tomuto rozsudku k předkládajícímu soudu, Riigikohus (Nejvyšší soud, Estonsko).

17. Před Nejvyšším soudem žalobkyně tvrdí, že estonské soudy jsou příslušné k rozhodnutí ve věci, neboť její středisko zájmů se nachází v Estonsku. Internetový obsah, který byl v této věci zveřejněn, porušil právo žalobkyně na podnikání. Její obchodní vedení, hospodářská činnost, účetnictví, obchodní rozvoj a personální útvar se nacházejí v Estonsku. Její příjem je převáděn ze Švédska do Estonska. Nemá v zahraničí zahraniční zastoupení ani pobočku. Účinky protiprávního jednání se proto projeví v Estonsku.

18. Žalovaný se domnívá, že neexistuje žádná užší souvislost mezi předmětem žaloby a estonskými soudy. Mezinárodní soudní příslušnost tak musí být určena na základě obecného pravidla obsaženého v čl. 4 odst. 1 nařízení č. 1215/2012. Sídlo žalovaného se nachází ve Švédsku. Švédské soudy jsou tak příslušné k rozhodnutí věci v původním řízení.

19. Předkládající soud se rozhodl oddělit žaloby žalobkyně a Ingrid Ilsjan. V případě žaloby podané Ingrid Ilsjan byla věc vrácena soudu prvního stupně, aby znovu rozhodl o její přípustnosti. Pokud jde o žalobu žalobkyně, předkládající soud se domnívá, že estonské soudy jsou příslušné k rozhodnutí o jejím nároku na náhradu újmy, kterou mohla utrpět v Estonsku. Nicméně má pochybnosti, zda mají příslušnost ve vztahu k ostatním aspektům žaloby žalobkyně.

20. V tomto kontextu Riigikohus (Nejvyšší soud, Estonsko) přerušil řízení a položil Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Musí být čl. 7 bod 2 [nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012] vykládán v tom smyslu, že osoba, jejíž práva měla být porušena tím, že o ní byly zveřejněny na internetu nesprávné informace a komentáře, jež se jí týkají, nebyly odstraněny, může u soudů každého členského státu, na jehož území jsou nebo byly přístupné informace zveřejněné na internetu, podat v souvislosti se škodou, která v daném členském státě vznikla, žalobu na opravení nesprávných informací a na odstranění komentářů porušujících její práva?
- 2) Musí být čl. 7 bod 2 [nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012] vykládán v tom smyslu, že právnická osoba, jejíž práva měla být porušena tím, že o ní byly zveřejněny na internetu nesprávné informace a komentáře, jež se jí týkají, nebyly odstraněny, může stran celkové újmy, která jí vznikla, uplatnit nároky na opravení informací, povinnost odstranit komentáře a náhradu majetkové újmy zapříčiněné zveřejněním nesprávných informací na internetu, u soudů toho státu, v němž se nachází středisko jejích zájmů?
- 3) V případě kladné odpovědi na druhou otázku: musí být čl. 7 bod 2 [nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012] vykládán v tom smyslu, že
 - je nutno vycházet z toho, že středisko zájmů právnické osoby, a tedy místo, kde došlo k újmě, je v tom členském státě, v němž se nachází její sídlo, nebo

- je nutno při určování střediska zájmů právnické osoby, a tedy místa, kde došlo k újmě, zohlednit všechny okolnosti, například sídlo a provozovnu této právnické osoby, sídlo jejích zákazníků a způsob, jakým uzavírá obchody?“

21. Písemná vyjádření předložily žalobkyně, estonská a portugalská vláda, vláda Spojeného království, jakož i Evropská komise. Žalobkyně, estonská vláda a Komise přednesly ústní vyjádření na jednání konaném dne 20. března 2017.

IV. Posouzení

22. Otázky položené vnitrostátním soudem se, stručně řečeno, dotýkají tří témat. Jádrem problému je podle mého názoru druhá otázka: použije se kritérium pro určení soudní příslušnosti na základě střediska zájmů stanovené ve věci eDate⁵ ve vztahu k fyzickým osobám i na právnické osoby? Nejprve se tedy budu zabývat touto otázkou (A). V případě kladné odpovědi na tuto otázku, bude potřeba se zabývat třetí otázkou položenou vnitrostátním soudem: jaký test by bylo třeba použít k prokázání střediska zájmů právnických osob (B)? Konečně, svou první otázkou předkládající soud žádá Soudní dvůr o posouzení vzájemného vztahu mezi „mozaikovitým“ přístupem zvoleným Soudním dvorem ve věci Shevill⁶, ve kterém je příslušnost soudu omezena na náhradu újmy vzniklé na příslušném vnitrostátním území, a nedělitelnou (jednotnou) povahou nápravy, které se domáhá žalobkyně (C).

23. Ve stručnosti, toto stanovisko se zabývá nejprve posouzením osobní působnosti relevantních pravidel upravujících soudní příslušnost (A), poté testem, který je třeba použít (B), a konečně otázkou nápravy (C). Podstata argumentace je následující: pokud jde o určení mezinárodní soudní příslušnosti ve věcech mimosmluvní odpovědnosti za škodu způsobenou na pověsti osoby, nevidím žádný rozumný důvod, proč by mělo být rozlišováno mezi fyzickými a právnickými osobami. Navrhuji, aby s nimi bylo z hlediska mezinárodní soudní příslušnosti zacházeno stejně. Avšak vzhledem k tomu, že jsem si vědom zvláštní povahy internetu a informací zveřejňovaných na internetu, navrhuji rovněž, aby byl zúžen předchozí přístup zastávaný Soudním dvorem. Pokud jde o obsah zveřejněný na internetu, nepovažuji za účelné zachovat „mozaikovitou“ soudní příslušnost stanovenou ve věci Shevill specificky pro distribuci tištěných sdělovacích prostředků. Pokud bude přijato takové zúžení pravidel týkajících se mezinárodní soudní příslušnosti pro pomluvu prostřednictvím internetu, pak otázka ohledně nápravy dostupné v územně omezené „mozaikovité“ soudní příslušnosti typu Shevill dokonce ani nevystává.

A. Použitelnost „střediska zájmů“ jako kritéria pro určení soudní příslušnosti na právnické osoby

1. Úvod: vývoj judikatury (jak se výjimka stala pravidlem)

24. Projednávaná věc se týká výkladu pravidla v čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012, které stanoví mezinárodní soudní příslušnost ve věcech týkající se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti. Podle tohoto pravidla ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti může být osoba, která má bydliště v některém členském státě, žalována v jiném členském státě „před soudem místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události“.

25. Jedná se o *zvláštní* pravidlo o soudní příslušnosti. Umožňuje se odchýlit od *obecného* pravidla, obsaženého v čl. 4 odst. 1 nařízení č. 1215/2012, podle kterého musí být žalovaný žalován v členském státě, ve kterém má své bydliště⁷.

5 – Rozsudek ze dne 25. října 2011, eDate Advertising a další (C-509/09 a C-161/10, EU:C:2011:685).

6 – Rozsudek ze dne 7. března 1995, Shevill a další (C-68/93, EU:C:1995:61).

7 – Pokud jde o rozhodnutí z nedávné doby, viz například rozsudek ze dne 22. ledna 2015, Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, bod 17 a citovaná judikatura).

26. Pravidlo v čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 je podle ustálené judikatury založeno na existenci *obzvláště úzké vazby* mezi sporem a soudy v členském státě jiném, než jsou soudy příslušné podle bydliště žalovaného. Je to odůvodněno důvody vztahujícími se k řádnému výkonu spravedlnosti a hospodárnosti řízení⁸.

27. Výraz „místo, kde došlo ke škodné události“ v čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 (a nařízeních, která tomuto nařízení předcházela⁹) byl vyložen Soudním dvorem počínaje rozsudkem Bier¹⁰ tak, že zároveň zahrnuje místo, kde *vznikla* škoda, a místo *události, která zapříčinila škodu*. Takže žalovaný může být dle volby žalobce žalován u soudu jednoho nebo druhého místa¹¹.

28. Ve věci Shevill objasnil Soudní dvůr, že pokud pomluva vyplývá z článku zveřejněného v novinách, které jsou distribuovány v několika členských státech, může si žalobce zvolit, že podá žalobu na náhradu škody u soudů dvou míst (na základě pravidel o zvláštním kritériu pro určení soudní příslušnosti). Buď ji lze podat u soudů členského státu, kde *měla původ* škodná událost¹², což odpovídá místu usazení vydavatele, nebo u soudů v každém členském státě, kde byla dotčená publikace distribuována a kde poškozený tvrdí, že *utrpěl* újmu na pověsti. Příslušnost posledně uvedených soudů bude omezena pouze na škodu způsobenou v daném členském státě¹³. Na tento druhý typ zvláštní soudní příslušnosti vedoucí k územně omezené příslušnosti vytvořené ve věci Shevill je odkazováno jako na „mozaikovitý“ přístup¹⁴.

29. Ve věci eDate Soudní dvůr nejprve potvrdil použitelnost tohoto kritéria pro určení soudní příslušnosti na žaloby pro porušení osobnostních práv způsobená informacemi zveřejněnými na internetu. Soudní dvůr rozhodl, že žalobu na náhradu újmy lze podat u soudů každého členského státu, na jehož území je nebo byl přístupný obsah informace zveřejněné na internetu. Příslušnost těchto soudů zůstává územně omezená¹⁵.

30. Soudní dvůr nicméně rovněž doplnil další kritérium pro určení soudní příslušnosti ve věci eDate: že takovou žalobu lze podat u soudů místa, ve kterém má žalobce své středisko zájmů. Tímto místem je obecně členský stát, ve kterém má žalobce své obvyklé bydliště nebo členský stát, u něhož lze prokázat obzvláště úzkou vazbu, jako například stát, ve kterém žalobce vykonává svou profesní činnost¹⁶.

8 – Toto bylo formulováno v rozsudku ze dne 30. listopadu 1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166, bod 11). Viz rovněž rozsudky ze dne 7. března 1995, Shevill a další (C-68/93, EU:C:1995:61, bod 19 a citovaná judikatura); ze dne 25. října 2011, eDate Advertising a další (C-509/09 a C-161/10, EU:C:2011:685, bod 40 a citovaná judikatura); ze dne 3. října 2013, Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:635 bod 27 a citovaná judikatura); ze dne 22. ledna 2015, Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, bod 19 a citovaná judikatura) a ze dne 21. prosince 2016, Concurrence (C-618/15, EU:C:2016:976, bod 26 a citovaná judikatura). Viz rovněž bod 16 odůvodnění nařízení č. 1215/2012.

9 – Znění čl. 7 odst. 2 je totožné s čl. 5 odst. 3 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42). Je rovněž téměř totožné s čl. 5 odst. 3 Bruselské úmluvy ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1978, L 304, s. 36).

10 – Rozsudek ze dne 30. listopadu 1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166, bod 19).

11 – Pokud jde o rozhodnutí z poslední doby, viz například rozsudek ze dne 22. ledna 2015, Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, bod 18 a citovaná judikatura).

12 – To odpovídá rovněž obecnému pravidlu sídla žalovaného. Viz rozsudek ze dne 7. března 1995, Shevill a další (C-68/93, EU:C:1995:61, bod 26).

13 – Rozsudek ze dne 7. března 1995, Shevill a další (C-68/93, EU:C:1995:61, body 30 až 31).

14 – Viz například Mankowski, P., Kommentar zu Art. 5 EuGVVO, v EWiR 2011, s. 743 až 744. Řešení přijaté ve věci Shevill je obecně vnímáno tak, že bylo zvoleno, aby zohledňovalo skutečnost, že *in casu* značná většina tisku byla distribuována ve Francii, zatímco pouze malá část byla distribuována v Anglii, kde pobývaly/sídlily osoby dotčené zveřejněnými informacemi. Viz například Briggs, A., „The Brussels Convention“, *Yearbook of European Law*, 1995, sv. 15, číslo 1, s. 487 až 514.

15 – Rozsudek ze dne 25. října 2011, eDate Advertising a další (C-509/09 a C-161/10, EU:C:2011:685, body 51 a 52).

16 – Rozsudek ze dne 25. října 2011, eDate Advertising a další (C-509/09 a C-161/10, EU:C:2011:685, bod 49).

31. Soudní dvůr rozvinul toto třetí kritérium pro určení soudní příslušnosti pro žaloby, které spadají pod čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012, a posoudil „závažnost újmy“ a celosvětovou přístupnost informací, které ji údajně způsobily¹⁷. Jedná se o vlastnosti specifické pro internet, který v době vydání rozhodnutí ve věci Shevill představoval spíše okrajový sdělovací prostředek¹⁸.

32. Shrňeme-li výše uvedené, platí, že výklad věci Shevill a eDate ve vzájemném spojení znamená, že v případě údajné újmy na pověsti způsobené informacemi na internetu v dnešní době existují *čtyři druhy* příslušných soudů, pokud je žalobce fyzickou osobou. Tři z nich jsou příslušnými soudy „v plném rozsahu“, u kterých se lze domáhat náhrady celé újmy, a čtvrtý druh je „*částečně*“ příslušný, neboť náhrada újmy, které se lze domáhat, je omezena na újmu utrpěnou na území daného státu. Soudy s příslušností v plném rozsahu zahrnují *obecně* příslušný soud (podle bydliště žalovaného) a dva soudy se *zvláštní* příslušností (podle místa, kde měla původ škoda, které bude pravděpodobně ve většině případů stejné jako u obecné příslušnosti, a místo, kde má žalobce středisko svých zájmů). Kromě toho všechny zbývající členské státy mohou stanovit dílčí příslušnost, jelikož informace na internetu jsou přístupné ve všech členských státech.

33. Projednávaná věc se týká mezinárodní soudní příslušnosti pro žalobu na náhradu újmy způsobené údajným porušením osobnostních práv žalobkyně. Žalobkyně je *právníckou* osobou. Je požadován soudní příkaz, kterým by žalovanému bylo nařízeno *opravit a odstranit* informace a komentáře z internetových stránek žalovaného. Jak bylo potvrzeno na jednání, primárním účelem žaloby žalobkyně není náhrada vzniklé majetkové újmy, ale spíše oprava a odstranění údajně poškozujícího obsahu na internetu. Náhrada újmy je požadována pouze sekundárně.

34. Jak bylo nastíněno v úvodu tohoto stanoviska, tyto dva aspekty chápané společně mohou být brány tak, že rozšiřují až příliš záběr judikatury Soudního dvora do oblastí, pro které možná nebyla původně zamýšlena. Nicméně tlak na samotné hranice intelektuální konstrukce je rovněž užitečný; umožňuje kritické přehodnocení samotných základů této struktury.

35. Ještě než se pustíme do tohoto úkolu, je však třeba se nejprve zabývat otázkou, zda je možné ve vztahu k újmě na osobnostních právech způsobené prostřednictvím internetu rozlišovat mezi fyzickými a právníckými osobami?

2. Osobnostní práva právníckých osob

36. I když to nebylo výslovně uvedeno v rozsudku, zdá se, že myšlenka, kterou bylo velmi zřetelně vedeno vytvoření další kategorie zvláštní příslušnosti ve věci eDate, byla ochrana základních práv. Tato myšlenka byla jasně formulována v odůvodnění ve stanovisku Cruz Villalóna v této věci¹⁹.

37. Ať je tomu jakkoli, otázka, zda lze ochranu osobnostních práv prostřednictvím základních práv rozšířit rovněž na právnícké osoby, byla zcela určitě předmětem rozsáhlé diskuse v projednávané věci. Mají právnícké osoby osobnostní práva? Stanoviska zúčastněných stran, které předložily svá vyjádření, se v projednávané věci lišila.

17 – Tamtéž, bod 47.

18 – Pokud jde o kritické posouzení v právní literatuře, které zdůraznilo příklon k *forum actoris* a nedostatek předvídatelnosti, jakož i riziko forum shopping (spekulativního výběru soudní příslušnosti) takového přístupu, viz například, Bollée, S. a Haftel, B., „Les nouveaux (dés)équilibres de la compétence internationale en matière de cyber délits après l'arrêt eDate Advertising et Martinez“, *Recueil Le Dalloz*, 2012, č. 20, s. 1285 až 1293; Kuipers, J.-J., „Joined Cases C-509/09 & 161/10, eDate Advertising v. X and Olivier Martinez and Robert Martinez v. MGN Limited, Judgment of the Court of Justice (Grand Chamber) of 25 October 2011“, *Common Market Law Review* 2012, s. 1211 až 1231; Thiede, T., „Bier, Shevill und eDate – Aegrescit medendo?“, *Zeitschrift für das Privatrecht der Europäischen Union*, 4/2012, s. 219 až 222.

19 – Poznamenal mimo jiné, že jak základní práva na respektování soukromého života, tak práva přijímat a rozšiřovat informace zakotvená v člancích 7 a 11 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) „vyjadřují zvláštní ochranu, kterou si informace v demokratické společnosti zaslouží, a rovněž zdůrazňují význam soukromé sféry, do které také patří soukromý život“. Stanovisko generálního advokáta Cruz Villalóna ve spojených věcech eDate Advertising a další (C-509/09 a C-161/10, EU:C:2011:192, bod 52).

38. Ve svém vyjádření a na jednání estonská vláda uvedla, že osobnostní práva chráněná podle rozsudku ve věci eDate mohou existovat již z definice pouze pro fyzické osoby. Estonsko tvrdí, že je tomu tak z důvodu jejich povahy a účinků (jako je bolest a utrpení). Stejně tak Spojené království zdůraznilo ve svém vyjádření, že náhrada škody požadovaná v souvislosti se škodlivými informacemi zveřejněnými na internetu odpovídá ve skutečnosti obchodní ztrátě právnické osoby. To vyvolává otázky, které jsou odlišné od těch, které vyvstávají u fyzické osoby, jejíž pověst je dotčena.

39. Komise připouští, že osobnostní práva jsou v některých členských státech chráněna, ale tvrdí, že *forum actoris* založené na středisku zájmů by nemělo být rozšířeno na právnické osoby. Takové rozšíření by neodpovídalo rovnováze dotčených zájmů.

40. S těmito stanovisky nemohu souhlasit. Zprvce z hlediska *principu* je obtížné pochopit, proč by právnické osoby neměly mít osobnostní práva v rozsahu, v němž to analogie umožňuje (a). Zadrugé je však asi třeba zdůraznit, že na *pragmatictější* úrovni má otázka, zda mají právnické osoby nějaká základní osobnostní práva, pro účely projednávané věci spíše omezený význam. Je nepochybné, že v právních řádech několika členských států právnické osoby požívají ochrany své pověsti nebo dobrého jména jako součást svých zákonem stanovených práv. Tato existují a musí o nich být soudy často rozhodováno bez ohledu na (ne)existenci jakýchkoliv základních práv právnických osob. Takové žaloby, pokud jsou přeshraniční povahy, se mohou týkat „škody“ ve smyslu čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012, avšak potenciálně vzrušená diskuse o rozsahu základních práv společností ve skutečnosti není klíčovým aspektem projednávané věci (b). Tyto úvahy vedou k závěru, že není důvod k tomu, aby s fyzickými a právnickými osobami bylo zacházeno rozdílně při používání zvláštního kritéria pro určení soudní příslušnosti.

(a) *Principiální odpověď*

41. V rámci systému Evropské úmluvy o lidských právech (EÚLP) původně pouze článek 1 Protokolu 1 k EÚLP o právu vlastnit majetek *výslovně* stanovil, že se použije i na právnické osoby. Nicméně následně Evropský soud pro lidská práva (ESLP) i Soudní dvůr postupně rozšířily ochranu postavenou na základních právech na právnické osoby v případech, kdy se takový přístup jevil jako vhodný s ohledem na zvláštní povahu dotčeného základního práva.

42. V judikatuře ESLP tak byla v průběhu let postupně přijata například svoboda projevu²⁰; právo na respektování obydlí a korespondence²¹ a právo na spravedlivý proces²². Současně však ESLP rovněž připustil, že pokud se jedná o omezení základních práv, signatáři mají větší prostor pro uvážení v případech, které se týkají profesionálních činností dotčených osob²³.

20 – Zakotvená v článku 10 EÚLP. Rozsudek ESLP ze dne 26. dubna 1979, *Sunday Times v. Spojené království* (CE:ECHR:1979:0426JUD000653874).

21 – Zakotvené v článku 8 EÚLP. ESLP rozšířil pojem „obydlí“ na kanceláře společnosti. Rozsudek ESLP ze dne 16. dubna 2002, *Société Colas Est a další v. Francie* (CE:ECHR:2002:0416JUD003797197, body 40 až 42).

22 – Zakotvené v čl. 6 odst. 1 EÚLP. Rozsudek ESLP ze dne 20. září 2011, *Oao Neftanaja Kompanija Jukos v. Rusko* (CE:ECHR:2011:0920JUD001490204, body 536 až 551). Bylo uvedeno, že neexistuje žádný důvod, aby bylo s právnickými osobami zacházeno odlišně, neboť dodržování práva na spravedlivý proces je předpokladem pro možnost výkonu hmotněprávních práv. Viz Oliver, P., „Companies and their Fundamental Rights: a comparative perspective“, *International and Comparative Law Quarterly*, 2015, sv. 64, číslo 3, s. 678.

23 – Viz rozsudek ESLP ze dne 16. prosince 1992, *Niemietz v. Německo* (CE:ECHR:1992:1216JUD001371088), ve kterém ESLP rozhodl, že policejní prohlídka v kanceláři samostatného právníka, ve které tento právník bydlel, představovala zásah do jeho „obydlí“. Nicméně ESLP dodal, že oprávnění států zasáhnout podle čl. 8 odst. 2 EÚLP by mohlo být mnohem rozsáhlejší „tam, kde půjde o profesní nebo obchodní činnost nebo prostory, než by tomu bylo v jiných případech“ (bod 31).

43. Stejně tak v rámci systému unijního práva Soudní dvůr potvrdil, že právnické osoby mají nejen právo na vlastnictví²⁴, ale rovněž svobodu podnikání²⁵, právo na účinnou právní ochranu²⁶, a konkrétně právo na právní pomoc²⁷. Soudní dvůr rovněž rozhodl, že se na právnické osoby vztahuje presumpce nevinny a dále právo na účinnou procesní obranu²⁸.

44. Jako celek se zdá, že v obou systémech s výhradou několika výjimek²⁹ došlo k rozšíření základních práv na právnické osoby postupně a spíše přirozeně a spontánně bez hlubších filozofických úvah o povaze nebo funkci základních práv³⁰. Důvody, jimiž je toto vedeno, jsou podle všeho spíše funkční povahy: lze dotčené základní právo na základě přiměřené analogie použít na právnickou osobu? Pokud ano, je zde tendence rozšířit toto právo na právnické osoby s možným prostorem pro rozsáhlejší a přísnější omezení³¹.

45. Pokud jde *konkrétně* o osobnostní práva právnických osob, jejich nepřímé uznání lze nalézt ve věci Fayed v. United Kingdom³². ESLP uvedl, že pokud jde o právo na dobrou pověst, jsou meze přípustné kritiky širší ve vztahu k podnikatelům činným ve velkých státech vlastněných společnostech než u jednotlivců³³. Dále ESLP rozhodl, že skutečnost, že dotčeným účastníkem byla velká nadnárodní společnost, by ji neměla zbavovat práva bránit se proti klamavým tvrzením. Daná skutečnost ani neznamená, že by po žalobcích (fyzické osoby) nemělo být vyžadováno, aby prokázali správnost předmětných prohlášení³⁴.

46. Je však třeba přiznat, že judikatura ESLP k této otázce není možná zcela jednoznačná, a to zejména ze dvou důvodů. Zaprvé povaha osobnostních práv právnických osob může být poněkud odlišná od práv fyzických osob v závislosti na konkrétním právu, v jehož kontextu je právo tvrzeno – článek 8, článek 10 nebo možná článek 1 prvního Protokolu, nebo dokonce v rámci jakéhokoliv procesního práva. Zadruhé v konkrétních případech ESLP často odkázal na posouzení již učiněné vnitrostátním soudem ohledně (ne)existence porušení osobnosti právnické osoby³⁵.

47. Existují dva způsoby, jak lze přistupovat k ochraně osobnostních práv právnických osob jakožto základních práv: *inherentní* a *instrumentální*.

24 – Zakotvené v článku 17 Listiny. Viz například rozsudek ze dne 11. června 2015, Berlington Hungary a další (C-98/14, EU:C:2015:386, body 89 až 91 a citovaná judikatura).

25 – Zakotvené v článku 16 Listiny. Viz rozsudek ze dne 21. prosince 2016, AGET Iraklis (C-201/15, EU:C:2016:972, body 66 až 69 a citovaná judikatura).

26 – Zakotvené v článku 47 Listiny. Viz například rozsudek ze dne 16. května 2017, Berlioz Investment Fund (C-682/15, EU:C:2017:373, bod 48).

27 – Stanovené v článku 47 Listiny. Rozsudek ze dne 22. prosince 2010, DEB (C-279/09, EU:C:2010:811, body 44 až 59).

28 – Zakotvené v článku 48 Listiny. Viz například rozsudky ze dne 26. listopadu 2013, Groupe Gascogne v. Komise (C-58/12 P, EU:C:2013:770, bod 29 a násl.) a ze dne 14. září 2010, Akzo Nobel Chemicals a Akros Chemicals v. Komise (C-550/07 P, EU:C:2010:512, bod 92).

29 – Jednou z nich je rozsudek ze dne 22. prosince 2010, DEB (C-279/09, EU:C:2010:811), ve kterém Soudní dvůr potvrdil, že právní pomoc je dostupná rovněž pro právnické osoby. Soudní dvůr v tomto ohledu (bod 38) vycházel z jazykového argumentu (výraz „osoba“ v dotčeném ustanovení nevylučuje právnické osoby), ve spojení se systematickými úvahami (místo relevantní hlavy v rámci Listiny).

30 – Dále viz například Oliver, P., „Companies and their Fundamental Rights: a comparative perspective“, *International and Comparative Law Quarterly*, 2015, sv. 64, číslo 3, s. 661 až 696.

31 – Lze dodat, že podobné diskuse a potenciální rozšíření ochrany základních práv na právnické osoby nejsou omezeny na oba evropské systémy. Například z druhé strany Atlantiku, viz například Citizens United v. Federal Election Commission 558 U. S. 310 (2010), ve kterém šlo o svobodu politického projevu právnických osob, a z nedávné doby, Burwell v. Hobby Lobby Stores 573 U. S. (2014), ve kterém Nejvyšší soud Spojených států amerických uznal, že korporace s koncentrovanou akcionářskou strukturou a úzkou provázaností mezi vlastnickou strukturou a vedením mohou mít náboženské přesvědčení.

32 – Rozsudek ESLP ze dne 21. září 1990, Fayed v. Spojené království (CE:ECHR:1994:0921JUD001710190).

33 – Tamtéž, § 75. Viz rovněž rozsudky ESLP ze dne 15. května 2005, Steel a Morris v. Spojené království (CE:ECHR:2005:0215JUD006841601, bod 94) a ze dne 20. listopadu 1989, Markt intern Verlag GmbH a Klaus Beermann v. Německo (CE:ECHR:1989:1120JUD001057283, body 33 až 38).

34 – Rozsudek ESLP ze dne 15. května 2005, Steel a Morris v. Spojené království (CE:ECHR:2005:0215JUD006841601, bod 94).

35 – Viz rozsudek ESLP z nedávné doby ze dne 2. února 2016, Magyar Tartalomsgazdálkodók Egyesülete a Index.hu Zrt v. Maďarsko, (CE:ECHR:2016:0202JUD002294713, bod 66).

48. Chápání osobnostních práv jako inherentní hodnoty znamená, že jsou tato práva hodna ochrany sama o sobě. Osobnostní práva mohou být brána jako výraz lidské důstojnosti. Samotná lidská existence má určitou hodnotu a zasluhuje ochranu. Pokud bychom vycházeli z tohoto pojetí osobnostních práv, mohou vyvstat určité obtíže s tím, jak rozumově uchopit přiznání takového postavení právnické osobě.

49. Osobnostní práva však mohou být rovněž chápána spíše jako potřebná pro účinnou ochranu jiných základních práv než jako účel sám o sobě. Ochrana osobnostních práv právnických osob vede (nebo je nutným provedením) jiných práv, které tyto osoby mají, jako je právo na vlastnictví (článek 17 Listiny) nebo svoboda podnikání (článek 16 Listiny). Za použití této logiky povede porušení osobnostních práv společnosti spočívající v poškození jejího dobrého jména a pověsti přímo k porušení jejích hospodářských práv. Účinná ochrana těchto hospodářských práv (která právnické osoby určitě mají) tudíž rovněž vyžaduje ochranu jejich osobnostních práv.

50. Vede posledně uvedené odůvodnění ochrany osobnostních práv právnických osob k tomu, že jsou tato práva méněcenná, nebo dokonce vůbec neexistují? Zdá se, že některá vyjádření předložená v této věci obsahují tento morální argument, který v podstatě implikuje, že „pokud se jedná o peníze, není toto hodno ochrany z hlediska základních práv“.

51. Tento pohled na věc nesdílím ze tří důvodů. Zaprvé existuje celá řada jiných v podstatě procesních práv, o nichž nelze říci, že jejich ochrana je důvodná sama o sobě, ale jsou spíše potřebná k ochraně jiných práv nebo hodnot. Jsou tedy tato práva z tohoto důvodu „méněcenná“? Zadruhé, co jiná hmotná práva, u nichž jde právě o ochranu „méněcenných“ hodnot, jako je například právo na vlastnictví nebo právo pracovat nebo svoboda podnikání? Jsou tato práva rovněž „morálně méněcenná“? Zatřetí, i pokud bychom přijali tento morální přístup, *quid non*, vylučoval by právnické osoby založené za účelem dosažení zisku z ochrany základních práv. Ovšem jak je tomu v případě právnických osob, které neprovádějí činnost za účelem dosažení zisku? Jak je tomu v případě neziskových právnické osoby, které mohou mít zřejmě „ušlechtilejší“ cíle?

(b) Pragmatická odpověď

52. Nevidím žádný důvod, proč by právnické osoby nemohly požívat ochrany svých osobnostních práv jako základního práva za předpokladu, že podle celkové logiky uvedené v předchozím oddíle je to vhodné v kontextu individuální věci.

53. Nedomnívám se však, že se Soudní dvůr musí zabývat touto otázkou, aby mohl rozhodnout v projednávané věci.

54. Necháme-li stranou současný diskurs ohledně „povinné“ dimenze ochrany základních práv³⁶, je třeba připomenout, že tato věc se ve skutečnosti týká rozhodnutí o určení mezinárodní soudní příslušnosti podle čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 pro mimosmluvní odpovědnost za újmu způsobenou na něčí pověsti.

55. Nicméně odpovědnost za takový druh újmy není omezená na to, co je chráněno ústavně zaručenými základními právy. Právě naopak – právní řády členských států obsahují ve svých vnitrostátních občanských zákonících nebo v pravidlech týkajících se mimosmluvní odpovědnosti podrobnější ustanovení o ochraně osobnosti a pověsti na úrovni zákona. Tato pravidla se pak nevyhnutelně použijí jak na fyzické, tak na právnické osoby.

36 – Zpětně je třeba zdůraznit, že ve věci Shevill byli ve skutečnosti tři ze čtyř žalobců právnickými osobami. Tato skutečnost však nevedla k jakýmkoliv pochybnostem ohledně použitelnosti stejných pravidel o mezinárodní soudní příslušnosti. Stejnou skutečnost však lze rovněž považovat za nepřímý důkaz toho, jak moc se v posledním desetiletí změnil a přeorientoval diskurs v oblasti práva EU. Skeptik by mohl dodat, že tomu tak nebylo vždy směrem k lepšímu v tom smyslu, že by diskurs v oblasti základních práv vedl k poskytnutí lepších nebo přesnějších analytických nástrojů například k výkladu pravidel týkajících se mezinárodní soudní příslušnosti.

56. Například v německém právu má ochrana obecných osobnostních práv ústavní kořeny. Fyzické i právnické osoby jsou chráněny. Právnické osoby požívají takové ochrany, pokud jde o jejich zvláštní funkci, například jako hospodářský zmocněnec nebo zaměstnavatel³⁷. Osobnostní právo podniku chrání pověst podniku a jeho ústavně zaručenou svobodu podnikání³⁸. Rozsah ochrany osobnostního práva podniku je vykládán relativně široce³⁹. Ve Francii se zdá, že judikatura akceptovala, že právnické osoby mají určitá osobnostní práva zejména tehdy, pokud se jedná o jejich čest nebo pověst⁴⁰. V anglickém právu se zdá, že koncepty libel (pomluva) a malicious falsehood (zveřejnění nepravdivého tvrzení, které je schopno způsobit poškozenému újmu) chrání pověst a hospodářský zájem právnických osob⁴¹.

57. I přes rozdíly v druhu a rozsahu tedy nejsou osobnostní práva právnických osob na ochranu dobrého jména a pověsti v členských státech neznámým jevem. Je-li tedy takováto žaloba založená na základě zákona podána v jednom členském státě proti subjektu z jiného členského státu, bude rozhodnutí o takové žalobě přirozeně rovněž vyžadovat rozhodnutí o mezinárodní soudní příslušnosti podle čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012.

58. Jinak řečeno, čl. 7 odst. 2 je víceúrovňovým ustanovením v tom smyslu, že pravidla o soudní příslušnosti v něm obsažená se použijí bez ohledu na přesný vnitrostátní právní základ pro žalobu, ať už jde o hmotněprávní ochranu osobnostních práv přiznanou na základě ústavně chráněného základního práva, nebo o ochranu založenou na základě zákona či judikatury, nebo o kombinaci obou způsobů ochrany.

59. Současně, ačkoli je toto ustanovení víceúrovňové, pokud jde o hmotněprávní základ žaloby podle vnitrostátního práva, čl. 7 odst. 2 musí být jednotný, pokud jde o jeho výsledek. Jinými slovy, možné rozdíly z hlediska základu žaloby podle vnitrostátního práva nemohou mít vliv na posouzení pravidel o soudní příslušnosti, samozřejmě za předpokladu, že se svou povahou stále vztahuje k deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti.

60. Stručně vyjádřeno, ochrana přinejmenším některých osobnostních práv právnických osob je obvykle poskytnuta nikoliv jen na úrovni základních práv, ale rovněž (a dokonce častěji) na úrovni zákona. Musí proto existovat rovnocenná pravidla o soudní příslušnosti podle unijního práva, která umožní určit příslušný soud k rozhodnutí o takové žalobě, jako je žaloba v původním řízení.

(c) Zacházet s právnickými osobami odlišně podle nařízení č. 1215/2012?

61. Po konstatování, že se pravidla týkající se mezinárodní soudní příslušnosti podle čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 vztahují na žalobu týkající se mimosmluvní odpovědnosti podanou právnickou osobou, která se domáhá porušení jejich osobnostních práv (bez ohledu na to, zda je základem takové žaloby ústavně nebo zákonem zaručená ochrana), vyvstává logicky další otázka. Existuje nějaký pádný důvod pro rozlišování mezi fyzickými a právnickými osobami pro účely použití zvláštní příslušnosti založené na středisku zájmů? Pokud ano, jak lze takové rozlišení odůvodnit?

37 – Viz například Bundesgerichtshof (německý nejvyšší spolkový soud), rozsudek ze dne 18. května 1971 – VI ZR 220/69, NJW 1971, 1665; rozsudek ze dne 8. července 1980 – VI ZR 177/78, NJW 1980, 2807; rozsudek ze dne 19. dubna 2005 – X ZR 15/04, NJW 2005, 2766; rozsudek ze dne 23. září 2014 – VI ZR 358/13, NJW 2015, 489; a rovněž rozsudek ze dne 28. července 2015 – VI ZR 340/14, NJW 2016, 56. Viz rovněž Bundesverfassungsgericht (německý spolkový ústavní soud), rozhodnutí ze dne 24. května 2006 - 1 BvR 49/00, NJW 2006, 3771.

38 – Koreng, A., Das „Unternehmenspersönlichkeitsrecht“ als Element des gewerblichen Reputationsschutzes, v: GRUR 2010, s. 1065 a násl.

39 – Uvedená ochrana zahrnuje nejen prohlášení, která mohou vést spotřebitele k tomu, že již nebudou využívat výrobků nebo služeb podniku, ale rovněž že nepovolené filmové záběry v prostorách podniku mohou představovat porušení osobnostních práv podniku. Viz například Landgericht Stuttgart (krajský soud ve Stuttgartu), rozsudek ze dne 9. 10. 2014 – 11 O 15/14.

40 – Viz například Dumoulin, L., „Les droits de la personnalité des personnes morales“, *Revue des sociétés* 2006, 1. vydání, bod 19.

41 – Viz například Tesla Motors Ltd v. BBC [2013] EWCA Civ 152 nebo Marathon Mutual Ltd v. Waters [2009] EWHC 1931 (QB).

62. Jediné odůvodnění nabízené v tomto řízení, odlišné od výše uvedeného odepření osobnostních práv právnických osob předloženého během tohoto řízení, je odůvodnění založené na „slabší straně“. Tento argument vychází z následujícího: fyzické osoby jsou již pojmově „slabší“ při kontaktu s právnickými osobami, jako tomu bylo v obou spojených věcech eDate. Závažná škoda, která může být způsobena okamžitě zveřejněním informací na internetu, odůvodňuje výklad pravidel, jimiž se řídí soudní příslušnost, v jejich prospěch. Stejná zvláštní ochrana však není potřeba v případě právnických osob, jelikož již z definice nejsou „slabší“.

63. S tímto nesouhlasím, a to ze čtyř důvodů.

64. Zaprvé stejně jako Komise na jednání podotýkám, že pravidlo o soudní příslušnosti podle čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 nemá za cíl ochranu slabší strany. Uznávám, že jiná zvláštní kritéria pro určení soudní příslušnosti stanovená nařízením č. 1215/2012 takový cíl mají. To platí v případě soudní ochrany poskytnuté spotřebitelům, zaměstnancům, a vymezeným osobám ve věcech týkajících se pojištění⁴². Odůvodnění založené na „slabší straně“ se ovšem zjevně neobjevuje v rámci zvláštního kritéria pro určení soudní příslušnosti ve věcech mimosmluvní odpovědnosti. Uvedený druh soudní příslušnosti místo toho vychází z *úzkého vztahu* mezi žalobou a příslušným soudem, který má o ní rozhodnout⁴³.

65. Zadruhé, i kdyby bylo akceptováno, že odůvodnění založené na „slabší straně“ by mělo být chápáno v kontextu přesahujícím jasné znění nařízení č. 1215/2012, *quod non*, je třeba si klást otázku, jak by takové pravidlo, používané automaticky, mohlo být skutečně vhodné a vést ke konkrétním výsledkům ve většině individuálních věcí. Jsou fyzické osoby pojmově vždy slabé a právnické osoby vždy silné bez ohledu na konkrétní „rozložení sil“ v daném sporu? Jak je tomu v případě právnických osob, které jsou ve skutečnosti malé a poměrně slabé? Jak je tomu ve všech hraničních případech, jako jsou jednočlenné společnosti, osoby samostatně výdělečně činné, nebo na druhé straně mocní a bohatí jednotlivci? Je v tomto kontextu dále relevantní, zda je právnická osoba neziskovou, nebo ziskovou organizací?

66. Zatřetí, pokud jde specificky o potenciální újmu způsobenou prostřednictvím informací internetu, je třeba mít na zřeteli, že v těchto případech pravděpodobně nebudou vystupovat různé osoby pouze na straně žalobce, ale rovněž na straně potenciálního žalovaného. V době vydání rozhodnutí ve věci Shevill mohlo k pomluvě dojít prostřednictvím tištěných sdělovacích prostředků. Ve většině případů (zjistěte ne ve všech případech) byly žalovanými-vydavateli většinou právnické osoby.

67. Internet, ať tak či onak, zcela změnil pravidla hry: demokratizoval publikaci. V době soukromých internetových stránek, samostatného zveřejňování dokumentů (self-posting), blogů a sociálních sítí mohou fyzické osoby velice snadno distribuovat informace týkající se jiné osoby bez ohledu na to, zda se jedná o fyzické, či právnické osoby, nebo orgány veřejné správy. V takovém technickém prostředí se původní myšlenka, která ovládala dřívější pravidla týkající se újmy způsobené pomlouvačnými publikacemi a předpokládala, že žalobce je pravděpodobně slabým jednotlivcem, zatímco žalovaným je (profesionální) vydavatel, kompletně rozpadla.

42 – Viz bod 18 odůvodnění nařízení č. 1215/2012: „Pokud se týče pojištění, spotřebitelských a pracovních smluv, měla by být slabší strana chráněna pravidly pro určení příslušnosti, která jsou pro ni příznivější než obecná pravidla“. Tato pravidla jsou obsažena v oddílech 3 až 5 kapitoly II téhož nařízení.

43 – Viz odkazy na výše citovanou judikaturu, poznámka pod čarou 8.

68. Konečně, i kdyby byla přijata logika individuálního posouzení vzájemného rozložení sil v konkrétních případech, takový přístup by byl z hlediska jeho praktické realizace v rozporu s cílem „vysoké předvídatelnosti“ pravidel o soudní příslušnosti, který nařízení č. 1215/2012 sleduje⁴⁴. Jaká přesně by pak byla kritéria? Peníze? Velikost právních útvarů každého subjektu? Zda je dotčený subjekt profesionálním vydavatelem? Takový pracný přezkum s nejistým výsledkem opět pravděpodobně není nejlepším přístupem při rozhodování o mezinárodní soudní příslušnosti, které by mělo být co možná nejrychlejší a nejsnazší⁴⁵.

69. Shrnu-li výše uvedené, nevidím žádný důvod, proč by se pravidla o zvláštní soudní příslušnosti obsažená v čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012, včetně kritéria pro určení soudní příslušnosti v podobě střediska zájmů, měla lišit podle toho, zda je žalobce fyzickou, nebo právnickou osobou.

B. Mezinárodní soudní příslušnost v případě žalob na náhradu škody na osobnostních právech způsobenou informacemi zveřejněnými na internetu

70. Z důvodů načrtnutých v předchozím oddílu neshledávám přesvědčivé argumenty, které by odůvodňovaly rozlišení mezi fyzickými a právnickými osobami za účelem určení mezinárodní soudní příslušnosti pro žaloby týkající se mimosmluvní odpovědnosti, které se týkají údajného porušení jejich osobnostních práv.

71. Nicméně z důvodů, které budou diskutovány v tomto oddílu, spatřuji poměrně pádné argumenty pro přezkum až příliš širokých pravidel týkajících se zvláštní soudní příslušnosti, která se v čase vyvinula v judikatuře Soudního dvora. Při stanovování těchto pravidel je třeba brát náležitý ohled na skutečnost, že internet je prostě značně odlišné médium⁴⁶.

72. Návrh načrtnutý v tomto oddíle je proto následující: v případě potenciálně pomlouvačných prohlášení zveřejněných na internetu by měly existovat pouze dvě zvláštní (a plné) jurisdikce. Užší důvod pro zvláštní příslušnost by měl platit pro fyzické i právnické osoby bez rozdílu.

1. Obtíže se zachováním „mozaikovitého“ přístupu v případě žalob týkajících se mimosmluvní odpovědnosti spojených s internetem

73. Je třeba připomenout⁴⁷, že ve věci Shevill Soudní dvůr rozhodl, že žalobu na náhradu újmy způsobené na pověsti novinami lze podat u soudů členského státu sídla vydavatele nebo místa distribuce novin.

74. Ve věci eDate doplnil Soudní dvůr třetí zvláštní kritérium pro určení soudní příslušnosti: středisko zájmů žalobce. Co je však důležité, Soudní dvůr rovněž potvrdil použitelnost kritéria pro určení soudní příslušnosti založeného na distribuci z věci Shevill v případě žalob na náhradu újmy, která byla údajně způsobena prostřednictvím internetu. Stejně jako ve věci Shevill zůstává mezinárodní příslušnost omezena na újmu, ke které došlo na daném vnitrostátním území.

44 – Bod 15 odůvodnění nařízení č. 1215/2012.

45 – Pokud jde o příklad praktických obtíží, které přináší individuální posuzování „rozložení sil“ ve věcech týkajících se pojištění podle nařízení č. 44/2001, viz mé stanovisko ve věci MMA IARD (C-340/16, EU:C:2017:396, zejména body 61 a 62).

46 – Na úrovni teoretického principu plně sdílím touhu, aby existovala kritéria pro soudní příslušnost, která budou *technologicky neutrální*, jak výstižně uvedl generální advokát C. Villalón ve svém stanovisku ve spojených věcech eDate Advertising a další (C-509/09 a C-161/10, EU:C:2011:192, body 53 až 54). Nicméně z hlediska jejich praktické realizace, jak o tom bude pojednáno v tomto oddíle, považuji za problematické, aby bylo se situacemi, které jsou objektivně velmi odlišné, zacházeno stejně.

47 – Výše, bod 28 tohoto stanoviska.

75. Nicméně ve věci Shevill byl tento „mozaikovitý“ přístup postaven na základě již z definice omezené distribuce tištěných výtisků zvláštních novin v určitém členském státě. Myšlenka územní distribuce je patrně v souladu s územně omezenou mezinárodní soudní příslušností pro žalobu na náhradu dané újmy.

76. S tímto zvláštním kritériem pro určení soudní příslušnosti je spojena obtíž spočívající jednoduše v tom, že internet funguje značně odlišně. Informace zveřejněné na internetu jsou dostupné okamžitě a kdekoliv. V zásadě neexistují zeměpisné hranice⁴⁸. Samozřejmě lze argumentovat přístupem a jazykem informací při posuzování, zda v daném individuálním případě mohly být informace rozumně pochopeny. Nicméně s vývojem strojových překladů a informacemi, které jsou více než kdy jindy zveřejňovány v jazycích ovládaných širokou veřejností, nejsou tyto aspekty pravděpodobně natolik významné, jako tomu bylo dříve.

77. Podle mého názoru tkví kořeny stávajících obtíží v automatickém rozšíření „mozaikovitého“ přístupu ve věci Shevill na žaloby ve věci eDate spojené s internetem, které pravděpodobně plně nezohlednilo značné rozdíly mezi těmito dvěma druhy médií. To přináší řadu strukturálních a praktických obtíží. Načrtnu tři z nich.

78. Zprvce „použití Shevill na internet“ v podstatě znamená priznat příslušnost soudům celé řady jurisdikcí současně; v rámci Evropské unie je jich 28. Informace jsou okamžitě dostupné ve všech členských státech. Jak bylo zdůrazněno generálním advokátem Cruz Villalónem ve stanovisku ve věci eDate, i když počet a původ „návštěv“ dané internetové stránky může být určovatelem konkrétního územního dopadu, není spolehlivým parametrem pro měření šíření konkrétních informací na internetu⁴⁹. Proto dokonce jediná návštěva vede k závěru, že dochází k „šíření“ ve smyslu Shevill, a otvírá žalobci přístup k příslušnému soudu.

79. Takovouto mnohočetnost příslušných soudů pramenící z kritéria založeného na distribuci je velmi obtížné uvést do souladu s cílem předvídatelnosti pravidel o soudní příslušnosti a řádným výkonem spravedlnosti zakotvenými v bodě 15 odůvodnění nařízení č. 1215/2012⁵⁰.

80. Zadruhé kromě nárůstu počtu příslušných soudů dochází v rámci těchto soudů rovněž ke značné *fragmentaci* žalob: každý z možných 28 soudů bude příslušný k projednání škody omezující se na dotčené vnitrostátní území. Takové rozdělení škody je s přihlédnutím k internetu jako zvláštnímu sdělovacímu prostředku obtížné, ne-li nemožné provést⁵¹.

81. Je rovněž obtížné předvídat, jak by mohly být takové četné žaloby koordinovány mezi sebou a jak by reagovaly s ostatními mechanismy stanovenými v nařízení č. 1215/2012, jehož cílem je racionalizace vedení řízení, jako je *litispence*⁵², nebo spojení⁵³ úzce souvisejících žalob (či se zásadou *res judicata*).

48 – Pokud jde o podobné pochopení a srovnávací příklad, viz například *Dow Jones a Company Inc v. Gutnick* [2002] HCA 56, bod 113 (vrchní soud Austrálie). Viz rovněž rozsudek německého Spolkového soudního dvora ze dne 2. března 2010 v VI ZR 23/09.

49 – Stanovisko generálního advokáta Cruz Villalóna ve spojených věcech *eDate Advertising a další* (C-509/09 a C-161/10, EU:C:2011:192, bod 50).

50 – V tomto smyslu viz například Garber, T., „Die internationale Zuständigkeit für Klagen aufgrund einer Persönlichkeitsrechtsverletzung im Internet“, *ÖJZ*, 2012, s. 108 a násl. Pokud jde o protikladné stanovisko, viz například Mankowski, P., „Kommentar zu Art. 5 EuGVVO“, v *EWiR 2011*, s. 743 až 744.

51 – Akademická diskuse, která se rozvinula v návaznosti na rozsudek ve věci eDate, uznala mimo jiné obtíže s „matematickým rozdělováním urážek na územní části“, jak bylo stanoveno ve věci Shevill. Viz Pichler, P., „Forum-Shopping für Opfer von Persönlichkeitseingriffen im Internet? Das EuGH-Urteil eDate Advertising gegen X und Martinez gegen MGN (C-509/09 und C-161/10)“, *MR 2011*, s. 365 a násl.

52 – To znamená žaloby, které mají stejný základ, mezi stejnými účastníky řízení, ale před soudy z různých členských států. Viz oddíl 9 kapitoly II nařízení č. 1215/2012.

53 – Viz článek 8 nařízení č. 1215/2012.

82. Pokud jde o pravidlo *litispendence*, bylo by možno realizovat jeho možný zabraňující účinek mezi dvěma (až 28) územně omezenými žalobami, neboť se vztahují ke stejným škodlivým informacím, jejichž odstranění by bylo požadováno společně s přiznáním náhrady škody? Záviselo by použití tohoto pravidla na druhu požadované nápravy? A jak by fungovalo v případě jedné „úplné“ a několika „částečných“ územně omezených žalob? Lze si rovněž položit otázku, jaký by byl účinek *res judicata*, spojený s rozsudkem vydaným o celé požadované náhradě škody například soudem v středisku zájmů žalobce, ve vztahu k možné navazující žalobě na náhradu škody u jednoho či několika částečně příslušných soudů?

83. Tyto zvláštní aspekty nejsou v projednávané věci dány. Nicméně jejich potenciální (ne)praktické dopady by měly být zohledněny při zvažování použití pravidla o soudní příslušnosti, které v podstatě přiznává soudní příslušnost 28 soudům z různých členských států.

84. Zatřetí zde existuje rovněž vzájemná interakce mezi rozsahem soudní příslušnosti a druhem požadované nápravy, o kterou jde právě v projednávané věci. Judikatura Shevill-eDate jasně stanovila, že soudní příslušnost může být „úplná“ (pokud je založena na středisku zájmů nebo sídle/bydlišti žalovaného) nebo „územně omezená“ (na základě distribuce). Nicméně daná flexibilita, pokud jde o rozsah soudní příslušnosti, byla výslovně omezena pouze v souvislosti s žalobami na náhradu škody. Takové žaloby lze z povahy věci kvantitativně uzpůsobit. Tak tomu však nemusí být v případě jiných požadovaných nápravných prostředků, jako je příkaz k opravě nebo k odstranění informací. Taková náprava je z povahy věci nedělitelná. To je jádrem třetí otázky položené vnitrostátním soudem. Budu se jí věnovat podrobněji dále v oddíle C tohoto stanoviska.

85. Praktické použití „internetové“ verze věci Shevill se tedy jeví jako problematické. V této fázi však může být vhodné vrátit se o krok zpět a nezabývat se praktickými podrobnostmi, nýbrž pravděpodobnými hlavními hodnotami a dotčenými zájmy. Čím zájmům by takové rozšíření zvláštních kritérií pro určení soudní příslušnosti mohlo sloužit? Pro koho byla zamýšlena?

86. Je k diskusi, zda je takovýto velký počet příslušných soudů v zájmu předvídatelného fungování systému jako takového. Je třeba připomenout, že kritérium pro určení soudní příslušnosti podle čl. 7 odst. 2 nařízení 1215/2012 je vyjádřením cíle řádného výkonu spravedlnosti, neboť přiznává příslušnost soudu, který má *úzký vztah* s konkrétní žalobou⁵⁴. Jak již bylo vysvětleno⁵⁵, nemá uvedené kritérium pro určení soudní příslušnosti chránit slabší stranu. Proto by jak zájmy žalobce, tak žalovaného měly být zohledněny stejným způsobem.

87. Nicméně i kdyby bylo třeba mít za to, že vysoký počet jurisdikcí má chránit žalobce, lze říci, že zájmy žalobce jsou dobře chráněny díky možností výběru z několika příslušných soudů, včetně velkého množství částečně příslušných soudů?

88. Nedomnívám se, že tomu tak je. Situace žalobce je již poměrně výhodná díky možnosti žalovat žalovaného u tuzemského soudu příslušného na základě žalobcova střediska zájmů, jak bylo uvedeno ve věci eDate⁵⁶. Pokud se u tohoto soudu může žalobce dovolávat náhrady škody v plné výši, existuje jakákoliv rozumná motivace, aby se domáhal inkasování „částečných“ náhrad škod v řadě jiných států? Nevidím, jak pomůže dostupnost dalších 27 jurisdikcí některému z účastníků řízení, kromě zjevné potenciální možnosti, aby žalobce obtěžoval žalovaného vexatorními žalobami v souběžných jurisdikcích. Na riziko obtěžování již bylo poukázáno v souvislosti s věcí Shevill⁵⁷. V době internetu je ovšem toto riziko poměrně zjevné.

54 – Viz výše, poznámka pod čarou 8.

55 – Viz výše, bod 64.

56 – Část právní nauky navrhla, že uvedené *forum actoris* již příliš vychyluje rovnováhu ve prospěch žalobce. Viz výše, poznámka pod čarou 18.

57 – Briggs, A., „The Brussels Convention“, *Yearbook of European Law*, 1995, sv. 15, číslo 1, s. 487 až 514.

89. I když se může na první pohled zdát, že stávající mnohočetnost příslušných soudů vychyluje rovnováhu ve prospěch žalobce, lze jen obtížně tvrdit, že skutečně slouží některému z účastníků řízení. Z výše uvedených důvodů tím může docházet k obtížným procesním problémům pro oba účastníky řízení. Žalovaný zejména ztrácí jakoukoliv možnost předvídat, ve kterém členském státě (členských státech) může být žalován.

90. Rozšíření „mozaikovitého“ přístupu ve věci Shevill na údajná pomlouvačná prohlášení zveřejněná na internetu tedy s sebou nese mnohočetnost příslušných soudů, která neslouží legitimnímu zájmu žádného z účastníků řízení a je v rozporu s cíli předvídatelnosti a řádného výkonu spravedlnosti.

2. Užší alternativa

91. V tomto oddíle navrhuji vrátit pravidla o soudní příslušnosti pro pomlouvačná prohlášení na internetu zpět a zřejmě blíže ke kořenům mimosmluvní/deliktní odpovědnosti podle samotného nařízení č. 1215/2012, a to omezením zvláštní soudní příslušnosti na dva scénáře: místo, kde došlo *ke škodné události*, a místo, kde došlo *ke škodě*. Druhé kritérium pro určení soudní příslušnosti by bylo vymezeno tak, že se jedná o místo, kde byla pověst žalobce poškozena nejvíce. To znamená místo jeho střediska zájmů.

(a) Nově definovaný přezkum

92. Podle pravidla v čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 mají soudní příslušnost „soudy místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události“. To zahrnuje i) místo *škodné události* i ii) místo, kde ke škodě *došlo*⁵⁸. Jak budou pojímána tato dvě kritéria pro určení zvláštní soudní příslušnosti ve vztahu k pomlouvačným prohlášením zveřejněným na internetu?

93. *První* možnost zahrnuje místo, ze kterého informace pochází („*škodná událost*“). Jak Soudní dvůr uvedl, tato možnost se bude často překrývat s obecným pravidlem o soudní příslušnosti založené na bydlišti žalovaného obsaženým v čl. 4 odst. 1 nařízení č. 1215/2012⁵⁹. Logicky je nejpravděpodobnější, že žalovaný zveřejní informace a bude je kontrolovat z místa, ve kterém bydlí. Toto místo je rovněž místem, kde se lze domáhat právní nápravy za účelem opravení nebo odstranění poškozujícího obsahu na internetu.

94. Pro „*škodnou událost*“ má význam místo, kde se nachází osoba (osoby) kontrolující informace, a nikoli místo, kde byl skutečně vytvořen fyzický nebo virtuální obsah informace. Ve věci Shevill Soudní dvůr v důsledku toho nepovažoval místo, kde byly noviny fyzicky vytištěny, za místo, kde došlo ke „*škodné události*“. Soudní dvůr se naopak zaměřil na bydliště vydavatele. Domnívám se, že v tomto lze zachovat paralelu s věcí Shevill: fyzické umístění příslušného serveru (příslušných serverů), kde jsou informace uloženy, by mělo být irelevantní. Klíčové je, kdo má přístup k obsahu, tedy kdokoliv, kdo je obvykle⁶⁰ odpovědný za zveřejňování a změnu obsahu informací na internetu⁶¹.

95. *Druhá* možnost se týká místa, kde *došlo ke škodě*. Projednávaná věc se týká újmy údajně způsobené na pověsti právnické osoby. Uvedená újma pravděpodobně vznikla v místě, kde tato osoba podniká nebo je jinak profesně aktivní.

58 – Viz výše, poznámka pod čarou 8.

59 – Rozsudek ze dne 7. března 1995, Shevill a další (C-68/93, EU:C:1995:61, bod 26), který odkazuje na článek 2 Bruselské úmluvy, který předcházel článku 4 nařízení č. 1215/2012.

60 – Tedy, kdo je primárně odpovědný za obsah informací, když ponechám stranou potenciální možnost uložit správci serveru (pokud jde odlišně od vydavatele) nebo poskytovateli internetové služby, aby dané informace znepřístupnili.

61 – Rovněž proto, že ke zveřejnění obsahu na internetu dochází často na několika serverech, umístěných na různých místech nebo dokonce na místech spadajících pod různé jurisdikce.

96. Pokud bychom opustili „mozaikovitý“ přístup ve věci Shevill⁶², místo, kde došlo ke škodě, by bylo omezeno na jeden soud. Jelikož je předmětem ochrany pověst žalobce, mělo by být dané místo místem, kde byla chráněná pověst nejvíce poškozena. Jedná se pravděpodobně o místo, kde uvedená osoba, ať již fyzická, nebo právnická, má své středisko zájmů. Takové místo tak představuje místo skutečného střediska sporu, ke kterému by mělo správně směřovat zvláštní kritérium pro určení soudní příslušnosti, založené na nejužší vazbě.

97. Žalobce by tedy měl přístup ke dvěma příslušným soudům. Prvním by byl soud příslušný podle bydliště žalovaného, na základě obecného pravidla podle čl. 4 odst. 1 nařízení č. 1215/2012, které rovněž odpovídá místu původu škody. Druhým by byl soud příslušný podle střediska zájmů žalobce, které odpovídá místu, kde ke škodě došlo. Oba soudy by byly příslušné v *plném rozsahu* k rozhodování o celé náhradě tvrzené újmy a o veškerých možnostech nápravy dostupných podle příslušného vnitrostátního práva, včetně případného soudního příkazu, pokud by bylo jeho vydání navrženo.

98. Uvedené navržené omezení slouží dvojímu účelu. Zaprvé uznává a upravuje situaci poškozené osoby, která může zažalovat původce škody u svého místně příslušného soudu a žalovat celou náhradu vzniklé škody. Zadruhé sleduje cíl řádného výkonu spravedlnosti. Je tomu tak proto, že přiznává soudní příslušnost soudům členského státu, v nichž existuje nejužší vazba se střediskem zájmů žalobce a které mají nejlepší znalost situace žalobce. Budou tak mít nejlepší předpoklady k tomu, aby posoudily celkový dopad celé vzniklé škody.

(b) Lokalizace střediska zájmů

99. Zbývající klíčovou otázkou je, jak by mělo být *středisko zájmů* určeno pro fyzické i právnické osoby?

100. Určení daného místa bude již z povahy věci záviset na okolnostech konkrétního případu, zejména se zaměřením na dva *aspekty*: faktickou a sociální situaci žalobce posuzovanou v *kontextu* povahy konkrétního dotčeného prohlášení. První aspekt je zaměřen na konkrétní situaci žalobce. Druhý je zaměřen na to, jak daná situace mohla nebo nemohla být dotčena sporným prohlášením.

101. Toto dvojí posouzení bude nutně muset být provedeno ve vztahu ke *každému konkrétnímu* žalobnímu návrhu. Pojmově nelze takové posouzení provést *in abstracto* nezávisle na druhu a povaze konkrétního žalobního návrhu⁶³. Cílem takového posouzení bude přiznat soudní příslušnost soudu, kde se bude nacházet těžiště konkrétního sporu. Tento soud tudíž bude mít tu nejúplnější znalost situace žalobce, jakož i dopadů, ke kterým může v rámci tohoto specifického členského státu a potenciálně mimo něj opodstatněně dojít.

102. Když se Soudní dvůr snažil obecně předvídat, jaký dopad pomlouvačného prohlášení pravděpodobně pocítí *fyzické osoby*, uvedl ve věci eDate, že středisko zájmů žalobce odpovídá členskému státu jeho obvyklého bydliště. Rozhodl, že střediskem zájmů může být rovněž jiný členský stát, se kterým lze mít obzvláště úzkou vazbu kvůli jiným faktorům, jako je například výkon profesní činnosti⁶⁴. V závislosti na specifické situaci daného žalobce to tedy může být i jiné místo, jako například místo, kde má žalobce okruh svých přátel, rodinu atd.

62 – Z důvodů uvedených podrobně výše, body 77 až 90 tohoto stanoviska.

63 – Aby tak byly pokryty situace, ve kterých je (objektivní) středisko zájmů žalobce v členském státě X, ale povaha žaloby je velmi specifická a vztahuje se ke konkrétní nebo jedinečné situaci v členském státě Y, a nemůže tak jednoduše poškodovat pověst žalobce v členském státě X.

64 – Rozsudek ze dne 25. října 2011, eDate Advertising a další (C-509/09 a C-161/10, EU:C:2011:685, bod 49).

103. Kritérium obvyklého bydliště může určitě sloužit jako dobrý výchozí bod pro skutkové posouzení ve vztahu ke středisku zájmů fyzických osob. Tento výchozí bod musí být nicméně ověřen s ohledem na dané konkrétní prohlášení, jelikož některé informace nemusí mít přirozeně stejný účinek na něčí profesní i osobní život, který nelze omezit na jeden členský stát.

104. Pokud jde o středisko zájmů *právnických osob*, je přirozeně pravděpodobné, že u nich může škoda typicky vzniknout ve vztahu k jejich profesionální činnosti. V případě právnické osoby založené za účelem dosažení zisku, tedy společnosti, může jurisdikce odpovídat členskému státu, kde společnost dosahuje nejvyššího obrátu. V případě neziskových organizací to může být místo, kde se nachází většina jejich „klientů“ (v nejširším smyslu slova). V obou případech bude takovým členským státem pravděpodobně stát, ve kterém bude nejvíce pociťovat škodu na pověsti, a tedy na její profesionální existenci.

105. Předkládající soud se táže, zda by lokalizace střediska zájmů právnické osoby měla vzít v úvahu místo jejího usazení⁶⁵. Zdá se, že tento návrh je inspirován analogií s místem bydliště u fyzických osob, na které odkázal Soudní dvůr ve věci eDate.

106. Při hledání paralely, pokud jde o to, zda místo sídla hraje úlohu při určování mezinárodní soudní příslušnosti, lze postupovat analogicky (nebo ve skutečnosti spíše v protikladu) s konceptem „místa, kde jsou soustředěny hlavní zájmy“ (dále jen „SHZ“, středisko hlavních zájmů“), které je klíčovým prvkem pravidel o soudní příslušnosti stanovených v nařízení o insolvenčním řízení⁶⁶.

107. V kontextu daného nařízení odpovídá SHZ místu, ze kterého dlužník obvykle své zájmy spravuje, a je proto zjistitelné třetími osobami. V případě právnické osoby se má za to, že SHZ odpovídá sídlu. V případě jednotlivce je to jeho hlavní místo podnikání (pokud tento jednotlivec vykonává samostatnou výdělečnou činnost) nebo místo jeho obvyklého bydliště (ve všech případech v případě neexistence důkazu o opaku a za podmínky, že sídlo, hlavní místo podnikání nebo obvyklé bydliště nebylo přesunuto do jiného členského státu v období 3 nebo 6 měsíců před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení).

108. SHZ dlužníka poté určuje mezinárodní soudní příslušnost soudu pro zahájení tzv. hlavního insolvenčního řízení. SHZ je tedy vymezeno odkazem na dlužníka, který v kontextu insolvenčního řízení odpovídá žalovanému.

109. Skutečnost, že je sídlo bráno jako výchozí bod pro určení SHZ právnické osoby (a tedy, že je soud příslušný k zahájení tzv. „hlavního“ insolvenčního řízení) tudíž nepředstavuje žádnou významnou odchylku od tradičního základního pravidla o soudní příslušnosti zakotveného v článku 4 nařízení č. 1215/2012.

110. Naopak středisko zájmů rozpracované ve věci eDate odkazuje na žalobce. Jak v zásadě zdůraznila Komise, v tomto ohledu převrací hlavní logiku, ze které vychází pravidla o soudní příslušnosti. Je tomu tak proto, že poskytuje žalobci jeho *forum actoris*⁶⁷, které je jinak v nařízení vyhrazeno „slabším stranám“⁶⁸.

65 – Je třeba připomenout, že čl. 63 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 stanoví, že „Pro účely tohoto nařízení se v případě společností nebo jiných právnických osob nebo sdružení fyzických nebo právnických osob rozumí „bydlištěm“ místo, kde mají své: a) sídlo, b) ústředí nebo c) hlavní provozovnu.“

66 – Viz čl. 3 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení (Úř. věst. 2015, L 141, s. 19). Viz předchozí a podobný ale méně činní rozdíly čl. 3 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení (Úř. věst. 2000, L 160, s. 1; Zvl. vyd. 19/01, s. 191).

67 – Obava, že žalobci bude ve věcech mimosmluvní/deliktní odpovědnosti poskytnuto *forum actoris*, zazněla již po vydání rozsudku ve věci Shevill. Viz Briggs, A., „The Brussels Convention“, *Yearbook of European Law*, 1995, sv. 15, číslo 1, s. 487 až 514. Toto bylo dále diskutováno v návaznosti na rozsudek ve věci eDate. Viz výše, poznámka pod čarou 18.

68 – Viz výše, bod 64 tohoto stanoviska.

111. V důsledku toho může být v kontextu rozhodování o středisku zájmů pro účely čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 zohledněno místo usazení nebo domicil právnické osoby jako jedna ze skutkových okolností. Zjevně se však nejedná o rozhodující okolnost.

112. Jak již bylo uvedeno, lokalizace střediska zájmů je faktická a kontextuální s cílem určit místo, kde je nejvíce pocítována újma na pověsti způsobená právnické osobě. To odpovídá domicilu právnické osobě pouze tehdy, pokud je její hlavní profesionální činnost rovněž umístěna v daném členském státě. Pokud však není v daném členském státě provozována žádná profesionální činnost a žalobce zde nedosahuje žádného obratu, nemůže to vést k situování střediska zájmů do tohoto členského státu.

113. Při určování střediska zájmů právnických osob tedy pravděpodobně mohou být relevantními faktory hlavní obchodní nebo jiná profesionální činnost, která bude nejpřesněji určena odkazem na obrat, na počet zákazníků nebo na jiné profesionální kontakty. Sídlo lze zohlednit jako jednu ze skutkových okolností, ale nikoliv izolovaně. Na rozdíl od fyzických osob je u právnických osob běžné, že si založí sídlo bez jakékoliv podstatné vazby na toto území.

114. Zdá se, že použití bydliště jako relevantního kritéria je plně odůvodněno u žalobců, kteří jsou fyzickými osobami a jejichž pověst byla zasažena, bez jakékoliv zvláštní vazby na jejich podnikání. Členský stát bydliště takové osoby bude totiž pravděpodobně místem, kde se nachází její sociální a profesionální struktura.

115. Kromě tohoto scénáře nelze vyloučit ani případ, kdy fyzická osoba může mít rovněž své obvyklé bydliště v jednom členském státě, kdežto její skutečný život (profesionální, osobní, či dokonce oba) může probíhat v jiném členském státě.

116. Na základě toho docházím k následující závěrečné poznámce: je třeba jasně konstatovat, že u fyzických i právnických osob může existovat více než jedno středisko zájmů ve vztahu ke specifické žalobě. Po provedení všech (faktických a kontextuálních) posouzení může v případě konkrétního žalobního návrhu jednoduše existovat více center zájmů.

117. V takovém případě bude na žalobci, aby si vybral a obrátil se na soudy jednoho z těchto členských států. Avšak vzhledem k tomu, že soudní příslušnost založená na středisku zájmů je soudní příslušností „v plném rozsahu“, má provedení tohoto výběru za následek aktivaci mechanismu *litispence* a vyloučení možnosti podat žalobu jinde po dobu, po kterou je prvně podaná žaloba projednávána.

(c) Dílčí závěry

118. S přihlédnutím k výše uvedenému navrhuji Soudnímu dvoru, aby odpověděl na druhou a třetí předběžnou otázku následovně: Článek 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 musí být vykládán v tom smyslu, že právnická osoba, která tvrdí, že zveřejněním informací na internetu byla porušena její osobnostní práva, může ve vztahu k celé vzniklé škodě podat žalobu u soudů členského státu, v němž má středisko svých zájmů.

Středisko zájmů právnické osoby se nachází v členském státě, ve kterém tato osoba provozuje svou hlavní profesionální činnost, pokud údajné poškozující informace mohou mít dopad na její profesionální situaci.

C. Soudní příslušnost pro soudní příkaz, kterým se nařizuje oprava a odstranění údajných škodlivých informací

119. V poslední části tohoto stanoviska se budu zabývat problematikou pozdvihnutou první předběžnou otázkou: Bude-li zachován „mozaikovitý“ přístup k mezinárodní soudní příslušnosti ve věci Shevill pro územně omezenou újmu, je tím přiznána vnitrostátnímu soudu pravomoc vydat takový přeshraniční soudní příkaz, jako je příkaz navrhovaný v původním řízení? Jinými slovy, pokud je pravomoc estonských soudů *omezena* na újmu způsobenou žalobci na estonském území, mohou vydat soudní příkaz, který nařídí žalovanému ve Švédsku, aby opravil a odstranil poškozující informace *v plném rozsahu*?

120. Na úvod je třeba poznamenat, že není zcela jasné, zda nápravné opatření požadované žalobkyní představuje *předběžné opatření* nebo *soudní příkaz* vydaný jako součást rozhodnutí ve věci samé. Zatímco cílem předběžného opatření je dočasné řešení do doby vydání rozhodnutí ve věci samé, soudní příkaz je součástí konečného rozhodnutí ve věci samé.

121. Tento rozdíl má dopad na posouzení, které je třeba provést za účelem určení mezinárodní soudní příslušnosti⁶⁹, jakož i na režim uznání a výkonu⁷⁰.

122. Nicméně, jak bylo objasněno na jednání, zdá se, že navrhovaný soudní příkaz je navržen jako součást rozhodnutí ve věci samé. Budu proto předpokládat, že tomu tak je.

123. Pokud by se Soudní dvůr řídil mým návrhem učiněným ve vztahu k druhé a třetí předběžné otázce, bude odpověď na první předběžnou otázku nadbytečná. Jelikož by již neexistovalo žádné územní omezení soudní příslušnosti ve vztahu k požadované náhradě škody typu Shevill, nebude již existovat nesoulad mezi rozsahem soudní příslušnosti a domáhanou nápravou. Jinými slovy, soud určený jako příslušný pro žalobu na náhradu škody v plném rozsahu bude rovněž příslušný k tomu, aby vydal jakékoliv individuální nápravné opatření stanovené ve vnitrostátním právu, včetně soudních příkazů.

124. Pokud by nicméně Soudní dvůr považoval za vhodné zachovat „mozaikovitý“ přístup z věci Shevill, první předběžná otázka položená předkládajícím soudem by zůstala i nadále vysoce relevantní. V zájmu poskytnutí Soudnímu dvoru plné nápomoci tak ve zbývajících částech tohoto stanoviska načrtnu stručnou odpověď i na tuto otázku.

125. „Mozaikovitý“ přístup z věci Shevill vyvolává otázku, jak uzpůsobit územně omezenou soudní příslušnost u žalob na náhradu škody požadovanému jedinému a svou povahou neoddělitelnému nápravnému opatření. Je možné omezit příslušný soud ve vztahu k *druhům* nápravných opatření, která může vydat poté, co bude určena jeho mezinárodní soudní příslušnost k projednání žaloby týkající se deliktů odpovědnosti? Pokud ne, je možné nějak omezit dosah nebo *rozsah* takového nápravného opatření?

69 – Viz článek 35 nařízení č. 1215/2012. Toto ustanovení potvrzuje (dříve existující) možnost soudu vydat předběžné opatření i tehdy, není-li příslušný k vydání rozhodnutí ve věci samé. V tomto kontextu Soudní dvůr rozhodl, že soudy jsou oprávněny vydat předběžné soudní příkazy za podmínky, že existuje „skutečná souvislost mezi předmětem požadovaných předběžných opatření a místní příslušností [...] soudu, jemuž byl návrh předložen“. Rozsudek ze dne 17. listopadu 1998, Van Uden (C-391/95, EU:C:1998:543, bod 40). Článek 35 tedy představuje dodatečné zvláštní kritérium pro určení soudní příslušnosti, které existuje souběžně s ostatními pravidly téhož nařízení. V tomto smyslu viz stanovisko generálního advokáta Cruz Villalóna ve věci Solvay (C-616/10, EU:C:2012:193, bod 46).

70 – Viz bod 33 odůvodnění a čl. 42 odst. 2 nařízení č. 1215/2012. Viz rozsudek ze dne 21. května 1980, Denilauler (125/79, EU:C:1980:130, body 16 až 18).

126. Nevidím žádnou možnost nebo právní základ pro takový postup. Pokud by tomu tak bylo, hypoteticky řečeno, za předpokladu, že žaloba žalobkyně je opodstatněná a estonské soudy mají mezinárodní soudní příslušnost k rozhodnutí o škodě způsobené žalobkyni v Estonsku, domnívám se, že uvedený soud bude rovněž příslušný k vydání požadovaného opatření za předpokladu, že takové opatření existuje ve vnitrostátním právu. Je tomu tak z důvodu jednotné povahy zdroje údajné škody v projednávané věci. Existuje pouze jedna internetová stránka. Informace na ní nelze opravit nebo je z ní odstranit jen „poměrně“ k újmě vzniklé na daném území.

127. Pro lepší vysvětlení tohoto bodu lze uvést příklad sousedského sporu. Představme si, že z nádrže na odpadní vodu mého souseda dochází k úniku. Odpadní voda z této nádrže zasahuje několik obyvatel vesnice. Odpadní voda prosakuje rovněž do mé zahrady, kde kontaminuje, a tudíž ničí mou milovanou bio zeleninu, kterou jsem sice s námahou, avšak se zdarem pěstoval. Pokud se budu muset já nebo kterýkoli jiný dotčený soused v konečném výsledku obrátit na soud, jelikož diskuse se sousedem nebudou úspěšné, budeme se přirozeně pravděpodobně domáhat toho, aby bylo sousedovi nařízeno nádrž na odpadní vodu opravit a zabránit úniku vody. Z tohoto ovšem budou mít z podstaty věci užitek všichni. Lze si obtížně představit, že by byl soused povinen zabránit úniku vody pouze v rozsahu, který matematicky procentuálně odpovídá části, kterou představuje škoda způsobená na mé bio zelenině, v poměru k celkové škodě způsobené všem obyvatelům mé vesnice.

128. Pokud by v kontextu projednávané věci bylo stanoveno, že žalobkyně může podat svou žalobu u estonských soudů ve vztahu k újmě, která vznikla v Estonsku, bude otázka následující: odrazila by se nebo mohla by se promítnout částečná soudní příslušnost těchto soudů rovněž na úrovni částečné příslušnosti k vydání soudního příkazu? Mohlo by být žalovanému rozumně uloženo, aby opravil *poměrnou* část údajně škodlivých informací a komentářů? Pokud ano, jak by tato část byla určena? Bylo by žalovanému uloženo, aby odstranil pouze poměrnou část informací? Nebo pouze část komentářů?

129. Takovéto spíše absurdní úvahy jasně vedou pouze k jediné možné odpovědi: za předpokladu, že soud členského státu je příslušný k rozhodnutí o žalobě na náhradu újmy z důvodu mimosmluvní/deliktní odpovědnosti, měl by být rovněž příslušný k rozhodnutí o otázce všech nápravných opatření, která existují ve vnitrostátním právu⁷¹. To však vede k odlišnému druhu problému: Pokud by všech 28 potenciálně příslušných soudů vydalo soudní příkazy, poté by bylo pravděpodobně vůči žalovanému vydáno množství různě znějících příkazů, jež by se týkaly téhož chování, které má žalovaný učinit nebo se jej zdržet.

130. Jak vyplývá z diskuse v oddíle B tohoto stanoviska, tyto a další praktické otázky vedou k mému doporučení Soudnímu dvoru, aby omezil mezinárodní soudní příslušnost v případě žalob týkajících se delikttní odpovědnosti spojených s internetem na dvě kritéria pro určení zvláštní soudní příslušnosti. Vnitrostátní soudy příslušné podle těchto dvou kritérií pro určení soudní příslušnosti by tak byly příslušné v plném rozsahu jak pro určení a přiznání náhrady škody, tak pro přijetí jakéhokoliv jiného nápravného opatření existujícího ve vnitrostátním právu, včetně soudních příkazů.

71 – Ledaže by samozřejmě bylo rozhodnuto, že „mozaikovitá“ soudní příslušnost typu Shevill opravňuje vnitrostátní soud, aby vydal pouze a výlučně rozhodnutí o žalobě na náhradu škody (tj. finanční odškodnění), ale nic dalšího. Bylo by však obtížné shledat, co by mohlo být právním základem pro takové dramatické omezení příslušnosti vnitrostátních soudů, jakož i jak by mohly vnitrostátní soudy vést řízení, ve kterém by jejich pravomoc tak učinit byla v takovémto rozsahu omezena.

V. Závěry

131. S přihlédnutím k výše uvedenému navrhuji Soudnímu dvoru, aby odpověděl na druhou a třetí předběžnou otázku položenou Riigikohus (Nejvyšší soud, Estonsko) následovně:

- článek 7 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech je třeba vykládat v tom smyslu, že právnická osoba, která tvrdí, že zveřejněním informací na internetu byla porušena její osobnostní práva, může ve vztahu k celé vzniklé škodě podat žalobu u soudů členského státu, v němž má středisko svých zájmů;
- středisko zájmů právnické osoby se nachází v členském státě, ve kterém tato osoba provozuje svou hlavní profesionální činnost, pokud údajné poškozující informace mohou mít dopad na její profesionální činnosti v tomto členském státě.